



Ročník XXIX

V Praze, 7. prosince 1894

Číslo 4 (1433)

ORAVSKÉ
MÚZEUM
F. O. Hviezdoslava

Z vánoční výstavy Umělecké Besedy v Praze.

ORAVSKÉ
MÚZEUM
F. O. Hviezdoslava



Hedvikov u Časlavi.

Pro vlastního obrazu nakreslil KAREL LIEBSCHER.

ORAVSKÉ
MÚZEUM
F. O. Hviezdoslava

ORAVSKÉ
MÚZEUM
F. O. Hviezdoslava

ORAVSKÉ
MÚZEUM
F. O. Hviezdoslava

Prebíté trumfy.

Humoreska.

Napsal Václav Štech.

(Pokračování.)

Maxant, který měl v městě mnoho známostí, prohlásil při páté sklepci, že se vynasnaží najemníka najít, při sedmé se sázel, že jej do tří dnů najde, a když mu Čapek psal desátou čárku na tácek, volal, že ten krám najme třeba sám, jen aby prý dokázal, že v Rozvodni nebudou panovat ševci!

Po těch slovech si sedl pojezdny na stůl a začal napodobovat, jak vyrábí Skřivan obuv, pak obskakoval Čapka, tvář se, jakoby se mazil s krmíkem, kterýžto vtip rozpoutal opět nehorázný smích, jenž se nyní vyražel již na celé kolo, poněvadž ctěná společnost tu byla nyní úplně sama. Jenom paní Čapková si zahrnila zásteru a nahlédla sem z kuchyně, aby brala účastenství na veselí tak věrných hostů.

Čapek rád poslouchal pojezdného i svou osobu, zdálo se mu, že byl stál a tak vydatně navštěvovatele!

Za čtrnáct dní podal klempíř Pávek městské radě nabídku, že najme v obecním domě byt a krám, který dosud obývá obuvník Skřivan, a že chce platit ročně 140 zlatých.

Tajemník, který při sezeních městské rady psával protokoly, nehnul ani obočím. Na práci purkmistrova oddělena však záležitost do příští schůze, aby se mohly všechny okolnosti vysvětlit.

Za týden po té podával sám purkmistr zprávu o této záležitosti. Klempíř Pávek nabízí 140 zlatých, to jest o dvacet více, než platí dosavadní nájemník Skřivan. Tomuto bylo však oznámeno, o čem se jedná, a milý obuvník nabídl se, že bude platit 150 zlatých, nechá-li jej obec, kde je. Městská rada beze vsi debaty se usnesla, aby se podání Skřivanovo přijalo.

„Napište to!“ řekl Sturebart tajemníkovi, a přikročeno hned k dalšímu číslu jednáního pořádku.

Večer byl pak u Čapků malý soukromý den. Ponec sopil až se kamna chvěla, pojezdny napodobil purkmistra, jak pije se všemi obuvníky v městě na bratrství „pro obecné dobro“, a Maxant, který tak výborně osnoval plán na vypuzení nenáviděného mistra z obecního domu, spil se tak, že jej Kabelka s Petlachem museli po půlnoci domů odvést.

Na láckách byly hotové řebřiky čárek — ale přese vše to vracel se tajemník domů bez humoru. Když pak, odemykaje vrata, pohlédl na vývěsní tabuli Skřivanovu, nutilo jej zrovna něco, aby tu firmu srušil, rozbil, roztřískal, zničil. Zás mu však napadlo, že by tím teprve něčeho nesvedl a proto bouchl jenom vraty, až se dům otřásl. Snad to zbudí Skřivana — snad nebude moci již usnout — a to bude dobře, to bude dobře! Protiva protivná! —

Následující dny si pak div nezoufal, když shledal, že je posice Skřivanova téměř nerozborna. Ne — nevypudí toho mužíčka z přízemku, nedobude na něm chvilku, bude poslouchat dále jeho hvízdání a bušení do podešví, chodit kolem něho, usklíbabí se a rozta-hujícího se tu, jakoby patřil ten dům jemu a jakoby měl v něm větší právo než první městský úředník — než Ponec!

Skaredé postavení! Čin byla záležitost nezvratnější, tím více bodaly jej tisíce ostny, které se u něj zrovna hltly. A Ponec musel klidně přihlížeti ke skutečnosti, již nebylo lze ani zlomit ani udupat.

Ale jednoho dne zasněžená náhle jiskřka veselé naděje do temna, ve kterém se tajemník až zajíkal.

Ve schůzi místní školní rady se četlo oznámení, že od počátku nového školního roku otevře se při chlapecké škole nová třída po-

bočná, pro již zároveň určená místnost, kde až dosud měla zařazený útelek hospodářská škola rozvoďenská. Obec, která se zavázala opatrovat místnosti pro tento ústav, okremem zřízený, nastala otázka, kam umístit nyní mlou školu. Poněvadž však nebylo třeba s rozhodnutím kvapit, odloženo vše zatím, až se po-jedná s ředitelem ústavu.

Tajemníku rázem napadla výborná myšlénka. Škola by mohla být umístěna v obecním domě — tam, kde dosud bydlí mistr Skřivan. Překážka mezi krámem a pokojem se vyhodí a učebna je holá. Z kuchyně se udělá sborovna, kabinet na pomůcky, a škola je rázem, beze všech obtíží opatřena. Dá-li se v dubnu Skřivanovi výpověď, musí být opustit v červenci, a do začátku školního roku bude vše v nejlepším pořádku.

Tak chytří ovšem Ponec byl, že se s tímto nápadem nikomu nesvěřil. Nesmí se ani tušit, že za podobným návrhem vězí on sám. Kdož ví, kdyby v tom Sturebart vycítil jeho, došlo-li by k podobné akci. A přece je v tom pro tajemníka znamenitá výhoda. Školu navštěvuje asi dvacet žáků několik hodin denně. Potom je v budově od nich pokoj. Ke škole není třeba ani chvilky ani sklepa, pády a podobných příslušností. A po hlavním: takhle vystěli z domu protivného Skřivana, aniž švec bude tušit, kdo tu ránu mřil. A purkmistr nemůže tentokrát obuvníka chránit. Jde tu o zájem školy — veřejného ústavu: obecně dobře!

A spokojeně si zamnul ruce a při nejblíže příležitosti počíhal si na ředitele hospodářské školy Mildnera.

Bez dlouhých okolků zaslavil jej rázem ve své plán. Vyčítal mu, jaká bude pro jeho ústav výhoda, dostane-li se škola do obecního domu. Bude ji mít o polovici blíže než dosud, místnost je světlá, teplá a na náměstí — na ránu. Rodiče žáků budou k němu mít blízko (nyní zamžoural Ponec očkem po řediteli) a tajemník rád k tomu jen proto, že se zbaví protivného mistra, jehož kůže a klepání a hvízdání dříve jej rozčilují.

Ředitel Mildner je mazaný človíček. Dostal se do Rozvodně v čase, kdy se vyřizovaly volební protesty u různých instancí, a měl co činit, aby v krizových se proudech udržel se nad vodami místních rozměrek. Ale povedlo se mu to.

Tuhle stiskl ruku a zuseptal vítějný úsudek o straně protivné v táboře jednom a ve druhém zase šlehl ostrým svým jazyčkem o „těch podivínech, kterým je skutečně těžce rozumět“. Jako měchy vzduchem nadmutý přestál nejprudší přívaly volebních bojů a teď už je definitivně potvrzen a sedí v sedle zcela bezpečně.

Vycítil, že se tajemníkovi jedná mnohem více o to, aby se zbýval nemilého souseda, než o pohodlí hospodářské školy, a soudil, že mu tím jaksi prokazuje lást, neodmítá-li tento návrh. Proto vzal na se úřední tvář a řekl, že by musel být dříve vidět.

Tá bylo obtížno. Neměla-li se výprava hned z předu zmatit, nesmělo se na Skřivana otevřenými dveřmi. V žádném případě nemohl do jeho bytu ředitel uvést. Ale půdorys přízemku odpovídal prvnímu patru. Necht pan ředitel počít tajemníka jako náhodou návštěvou a tu se přesvědčí, že je byt obuvníků pro jeho ústav právo výhron proti dosavadnímu podruží v chlapecké škole.

Ředitel důvodů tajemníkovi uznal a schválil. Brzy po té je navštívil a byl s celým položením nastávající školy velice spokojen. I dvůr si prohlédl a zahrádku — ovšem se jen tak zběžně, aby mistr Skřivan neměl ani potuchy o tom, jaká klička se tu na něho strojí.

Za týden, po té návštěvě došel si ředitel k purkmistrovi, a brzy potom jednala již městská rada o adaptování dosavadního Skřivanova bytu a krámu pro zimní hospodářskou školu.

Tajemník psal a konal v této záležitosti vše s klidem, jakoby mu bylo hostejno, umístí-li pod ním třeba pračárnu, a když všechny

formality byly splněny a Skřivan dosud nálezitou výpověď, byla u Čapků taková radost, že tentokrát i hostinského museli k ránu do postele odnést.

Druhého dne se Čapek v pivnici ani neukázal, Maxant nefotografoval, a vrchnostenské pozemky při rozvoďenském dvoře měly ode všech dohledů pokoj. I tajemník se na radnici dopoledne nedostavil, vzkázav, že má prudké ložení v nohách.

Za to Skřivan zurřil až běda. Bez dlouhých úval dospěl k náhledu, že za touto školou vězí jistě a jistě Ponec — který tenhle plán vymyslel, aby se mu odemstil za chvilku. Večer zalezl do hostince „u bužanta“, kde za časů Firbasových hašval žízeň, a kde byl dosud pevný tábor přátel bývalého purkmistra. Tam vypil na zlost patnáct sklenic piva a tři čaje, následkem čehož druhého dne byl neschopen k práci, jídlu, řeči a i klení, kterým věřejšího dne častoval půl světa a celou Rozvodň.

Když pak po poledni vycházel se nalokat čerstvého povětří na dvorek, potkal se s tajemníkem, jenž byl po věřejším utopení v led jako křída. Toto setkání mělo na ubohého mistra takový účinek, že se nepřemýšlel a na milého tajemníka vyplázl jazyk, doprovádiv tento výkon již v českém středověkém pověstným pronesením hlásky: „Bééé!“

Ale Ponec si z toho nic nedělal. Teď zase jednou triumfoval v Rozvodni, on třeba se k tomu nesměl hlásit. Ach, zlatý ředitel a zlatý nápad, že mu tak dobře poradil. Jak se mu to přese všechny následky přiblížilo noci přece jen veselé na radnici dnes kráčí. Dnes, kdy je Skřivan výpovězen: „To věřím, že má vztek, smál se v duchu. Pro mne si může vypláznout jazyk třeba ještě jednou.“

(Dokračování.)

Stará zahrada.

To stará zahrada je slechtická, znak nad vraty děst dávno smyl. A tuší zapadlý a cizí svět a stopy uplynulých, mrtvých let, kdo procházkou sem zabloudil.

Tak připadá jak list vybledlý v knize, s rozvlněným písmem slzami a lty, v kronice stránka zažloutlá a čize dnes chvějící se její dlouhé věty. Tak připadá jak opustěná žena, již nechal čas jen teskné vzpomínání, a z květů — hrstku vonícího sena, a z písní — akord bolestného štěkní!

My náhodou jsme přišli na podzim, když jako jeden nekonečný hrob pod látnu žlutým těžkým, spadlým splývavým ceští s černem leze stop, když věže židle jako bronzové se zaleskly v posledních paprscích, a tiché umírání tichovně se vlhkou vlhí tetelilo z nich. Ten sklon, ta doba jeseně tak sluší v rámeč těchto cest! Líp umíratí vznešeně dovedou, nežli s jarem kvést.

Zde neztíš pozdních růží oslzených, ni pestrých aster, barv chrysanthem, na zarostlých těch cestách zapomněných květ planý opadal a zblábl zem. Šum tichý, ševl, jak rty pohyb pouhy se vlín vzduchem — šepot a vzdech dlouhý, snad tékají to duše slerou touto, a láká je sem dávné, sladké pouto!

Ztracené kroky, jež tu šustily, a sliby lásky, jež se daly tady, a přísahy, jež lásku zradily, zapadlé touhy v trávu do zahrady, — hedvábné věčky, písně s mandolinou tu vzduchem posmrtným dál plynou!

Vše poetickým jenom stínem,
a paprskem jak v listí bloudí,
a slzou, která s větví stéká,
se chvěje tu. Dál jako řeka,
jež mezi břehy v dálku bloudí —
dál kypí život — nad tím stínem!

Nic nezbylo tam z odplynulé doby,
z těch románů, jež se tu zapřádaly,
z těch soubojů, jež se tu odehrály,
jen dva pomníčky nad němými hroby:
kůň «Gassal» hnědou hlavu ještě k trávě škybá,
a na písčivci sedí špaček «Ataliba».

A zlatá pošina dál listím vede
a prořídilými stromů korunami.
Pad' purpur nebes na kamení šedé
s nádechem sivé zeleni... Jsme sami...
A zahradou se tříští od západu blesky
a nacheť kropí větve, zvlhlé listí, stesky,
a jak by žlutý přívál s břehů stoup' —
vše jedno moře...

Nad ním přeražený
jak osud sám se zvedá starý sloup,
a těžká krůpěj kane přes písmenky,
pres němý vzdech na kamení zachycený:
«Ach, könnten wir vergangene Tage
künftig machen!»

Jak z dávných časů když se duše vrací
(nad němím stanula, co ze světa se ztrácí),
jsme vyšli z parku... A hned za zahradou,
jež světu zamčená je, tichá, snívá,
silnice šedá do města se vrývá,
roubena těsně domů dlouhou řadou.

Ruch, život, práce, chvat zra zde odevšad,
muži a ženy jdou tou cestou, zblácenou
schvácením po práci. V prsou jim burácí
chuť síla k životu, a přes tu mráčku,
jež se jich zmocňuje po tluži kládava,
ženu muž obejmě, v zrak se jí zadívá,
děti si z ulice zavolá, jak roj včel
kdyby to do chudé světnice přiletěly!
V těch hlavách co vře snů, myšlenek výbojných,
za dvacet, třicet let — co bude z nich!

Na různých nelehkou, na různých nevstanou,
tvrdí je ten jejich mizerný chléb,
těžký je zápas ten, rána jde za ranou,
zdravě však v prsou těch zní srdcí top,
mocně se žilami krav hrne zpěnění,
pro život, budoucnost do vnu stržená!

Tuší dav ten as, že marně nekrvácí:
otvírá se mozek, paže rostou v práci,
a z těch srdcí nová obrodí se, pučí,
ale žití kalich — do dna pln je žlučí.

V ilusích at lid ten sklamán,
zlomen, stlačen, šlapán bude,
ať na jiných v krvi rudé
krůpě páse sám v tom boji,
ať se nové otvírají
než se staré rány zhojí,
ať se souží, věčně touží,
nedojde neb dojde k metě:
přec je mocnou vlnou v světě,
která v před se hrne, vzdouvá,
šlív, roste, dme a vstává,
před níž zbledlý nimbus couvá,
jehož růže — opadává.

Ztichla stará zahrada. Je něma,
teskně smutná, opuštěná ode všech
s tím, co chvěje se tu, co víc nemá,
s památkami, stromy, louhmi, květy,
jako ostrov proudem podemletý,
plný přepychu a ruchu v dávných dnech!

Rostoucí ty prudké vlny zvenčí
teď ji — žití odumřelou věnčí,
sklívají a jednou v západ krvavý
jako list ji svedly strhnou, odplaví...
Marně lítostivý zachvívá z ní vzdech:
«Ach, könnten wir vergangene Tage —
künftig machen!»

Růžena Jesenská.

V konsistoři pod oboji příj- majících.

Historický obrázek z r. 1593

od Dra Zikm. Wintra.

(Pokračování.)

Fabian třesl rukama, a pedellus vpustil
hromádku kněží, — asi deset starších
mladších — do síně. Někteří byli o šátkách
schozelych a všichni měli trůd na tváři.

«Co přinášíte nám?» tázal se administrator.
I jím se jeden nejstarší mluviti od ostat-
ních. Ze urozený pan Jirí Popel z Lobkovic,
dosáhnuv panství chomutovského, oddal všechny
kolatury jesuitům, a ti vyhnali do třiceti fa-
ráři pod obojích z far. Přítomní že jsou z nich
a prosí poníženo pro hluboké milosrdenství,
aby byli ochráněni —

Pan administrator vyslyšev ubohé vy-
hnance, nadul se a dělal velebně, pomálu, ale ne
bez jedu: «K žalosti vaší nelze dáti všem
rovnou odpověď, konsistoř vás nezná, kdo vás
ví? Vy tam od Chomutova a Kadane, Čechové
i Němci, jste luteráni, konsistoř vám nevězíla
nikda nic ani za bolubí kroužek, naše strana
pod oboji, pravá, katolická, ta vám byla za
smích, takž co?»

Kněží mladí nemladí, v šatech lepších
i schozelych, stáli tu jako zmoklé slepice,
v hrstích tisknouce svoje bityry a klobouky.

Spolehnuv na stůl administrator vstříhl
hlavu mezi hlavy pánů konsistoriánů a něco
šeptal. Ti kývali, jako vždy, když pan Fabian
Strakonický mluvil, vykrálili si je, aby kývali.
Vzpřímný se oznamoval pak administrator
vůli konsistoriánu, jež jádro asi toto:

«Mý vás neznáme dobře, pohledáme vašich
jmén v albu konsistoře pod oboji, a je-li
z vás kdo svěcení římského, pohledati dáme
v matrice arcibiskupské, to hledání bude stát
některý groš, poněvadž kanclír náš ani arcib-
iskupský nejsou povinni zadarmo hledati; či
jméno se najde, toho opatřime místem, bude-li
jaké na hotově, a to se bude takový kněz
museti upsat, že drží s námi ceremonie —
či jména nenajdeme, tent patrně jest svěcení
lipského nebo vittenberského, a takovému ne-
knězi se podivujeme, že sem přišel. Symon
však vězte, že nám za těžko přijít z konkolli
opatrovati proti urozenému panu Lobkovicovi
a řeholi pánů jesuitů. Vějími těžko, i kdyby-
chom chtěli!»

Řečník od kněží vyslaný prosil po této
řeči administratorově, aby směli o to, co sly-
šeli, stranou potaz vzíti a pak teprv odpov-
věděti.

Fabian hrubě na to: «Hlehe, hlava šedivá,
rozum v háji! Však se znáte, povědomi jste
druh druhu, co byste se radili proti výroku
našemu, co změníte, nic, my vás nevolali, o vás
nestojíme, máme se svými nespánek dost, natož
s vyhnanými luterány a cizinci!»

Starší řečník vztláhl ruku k administra-
torovi, stáhl obočí, z očí šlehl hněvny blesk.
Mluvil: «V Čechách, Vaše Milosti, od slavné a
svaté paměti císaře Maximiliana platí konfesse
a ne stará víra kompaktat, ta od stavů opu-
štěna; my víme, že této konsistoře žádný ne-
poslouchá, my však nadáli se přec pomoci její,
poněvadž sluje pod oboji, a my jsme též pod
obojí; někteří z nás mají svěcení benátské, jiní
jsou svěcení v Polsku, dva ve Vittenberku —
takových neodpuzovala konsistoř nikda, až teď,
kdy vás posedl strach z katolické strany,
věříme, že se pomoci boží podarí zviditel-
gelitskou konsistoř naši, spravedlivou, a vy
zhynete svou neupřímností, zatím nás vyháníte
pronásledujete; snad u pánů stavů najdeme
lepšího opatrování nežli u vás, já, bych mladší
byl, šel bych z kněžství a dal bych se v svět,
mladší lito tak mohou ještě učiniti, chybil
jsem, neměli jsme vám svých spravedlností
toužili, my víme, na čích nohách vaše síla, a
také nám v Praze oznamovali nejedni, že se
do této konsistoře vloudil zrádce jako had

basiliskus za hadra, a že ji všecku prodal
a že, kdo tu zasahne, lépe zjatem

«Mlé, padoucníku, ďábelníku! Mlé! mlé!
Neodbreptávej!» volal Fabian všecek od sebe a
s ním volali konsistoriáné, všickni pěsti vzhůru
zdvihaíce.

«Pro rychtáře městského!» velel Rezek
pedellusovi, ale pan Johannes věda ze zkuse-
nosti, že od těch čas, co je Fabian admini-
strátorem, nejeden kněz v konsistoři způsobil
ohromný pokrik, kterýž svým časem zase ulehl
a se zůsil, nebežel, ale jako opatrný služebník
jal se, otevřev dvře, bouřlivě kněze ven strkali.
Za obecného hluku vyšli.

Administrator, jehož sádelná tvář zbru-
nátněla temně, pěsti je provázel až k prahu,
a tu volal za pedellusem: «Toho starého blázna
pikarského zavřeš na rykl a povoláš nanho
rychtáře, mluvil k nám pohrůžlivě, lotr starý,
my jsme císařský úřad, za rykl s ním, do
špinky, zlomluve, butič — —»

A mluvil, klíče ještě mnoho, hromáda
slov a zlosti bylo.

Když kněží panství Lobkovicého z kolleje
odešli a rozběhli se kde kady, zůstalo na pra-
hauze v kolleji ticho — seděla tu již jen dáma
se šlojitem, advokát, nánci kavalíři, dva tři
měšťané obojho pohlaví, dva kněží. Buřlivou
příhodou byli dojatí.

Vic však dojatí byli konsistoriáné a nejvíc
administrator Fabian, jenž všim právem po-
kládal se za onoho basiliskusa, o němž tak ne-
přivětivě hovořil starý kněz od Chomutova.

Drahoun chvíli pocházel po auditorium
sem tam, tloukl rukou do lmbých lavic škol-
ních, zaklínal se podle všem čerty, že toho
padouckého padouchka přivede k strestání
kaťuhmu, že se jim bude desátý káti.

Páni konsistoriáné jej obstupovali a krotili,
upokojovali. Byli by je krotili děle, ale pe-
dellus stručně oznámil, že jsou venku ještě
lidé, kteří už toho čekání budou mít asi do
omrzení.

«Dobře, dobře, sedněm' zas, proč nic?»
řekl administrator odhodlaně a mavnuv rukou,
jakoby odháněl prašivou mouchu od nosu,
krácel ke stolu a ke kathedře.

Vstoupila pěkná dáma se šlojitem, a starý
pán se stojatým křečlem ji vedl. Snad otec.
Za nimi jiný starý s křečlem ležatým; všecko
ustrojení byli v aksamě po španělsku. Kordy
vyňavše z «khyňků», oba páni podali jich pe-
dellovi, jenž se kolem panstva chutně omela
sem tam.

V patkách za urození kráceli dva řečníci
v měšťanských šatech. Jeden postavil se se
starým pánem stranou dosti daleko od druhé
hromádky, v níž byla slečna.

Z tohoto rozestavení patrně, že jsou při-
chozí lidé sporníky. Zajisté sporníci, kteří při-
šli do konsistoře jakožto k soudu manželskému.

Rezek vzal na se opět tvář milostnou,
usměv vsedl mu na tvář nejsladší. Mluvil
zvolna, kazatelsky, konče slovy prodlužuje li-
bezým fremolem. Strany sporné hleděly k ně-
mu bez patrného pohnutí, pokud na tváři znáti.

U přikryté slečny ovšem nebylo znáti nic,
leč bys soudil po tom, že jednou rukou roz-
čilené mačkala vonné rukavice, a prsty druhé
ruky hrály rychle na obrubě vyšívane sametové
tašvice panenské, u pásu visuté na pasmanech
zlatých.

Pan administrator vítal obě strany, dě-
koval, že mají důvěrnost ke konsistoři, od
mnohých z panstva nespravedlivě zlehčené,
my se zachovali vždy a ke každému podle
Boha a práva; nejsme si vyloženi od nikoho,
jako bychom straní soudcové byli, ale museli
když vyřekneme, co za právo, pomítati našim
nálezen a běhají se všim znova do konsistoře
pod jednou. Tím nás zlehčují. Nečtuším, že by
Vaše Milosti rovně tak chtěly učiniti. Ptám se
podle své povinnosti, je-li možná věc porovnatí
při o sliib manželský smírem. Při prvním stání,
žel Pánuobu, nezdařilo se!»

Ustav v řeči mrskal okem s jedné strany
na druhou, čekaje, co budou praviti.

O. Urbu. Rylo dla obrazu prof. JOSEFA E. BRANDTA.

Stĺpce XIX.

